

menys en totes les llengües.

Acabem per sospitar que la separació entre *paratge* 'procedència, nivell social d'algú' i *paratge* o *paratges* 'procedència de cap a on ve tal o tal vaixell', 'nivell en què es troba en mar, entre tal o tal línia, a tal o tal altura meridiana etc.' no és tan infranquejable com semblava a primer cop d'ull: «*paraggi* sono un tratto di mare prospiciente un dato luogo, una data regione» precisa el tècnic navegador italià Stratico, «dintorni, dintorno» reiteren Zaccaria i Petrocchi, «étendue de mer» corrobora el navegant francès Fournier. Que una nau es trobi en tal o tal *paratge* no és massa diferent de la posició que ocupa una família enmig de la societat.

Metàfora audaç? Ja ho crec, però qui més imagina-tiu que la gent de mar. O bé els trobadors, puix que són aquests els qui parlen a cada pas del *paratge* social. El lloc d'origen s'hauria de trobar, doncs, sigui en l'escassa zona occitana atlàntica de la Gironda, o en la costa de Provença; o en la llarguíssima llengua costera i extenses bases insulars de la llengua del *Consolat de Mar*, de les esquadres victorioses dels Llúries, Marquets, Requesens i Vilamarins, dels alfondeguers i còsols de catalans a les Escales de Llevant, dels geodestes i cartògrafs mallorquins i judeocatalans, dels navegants defensors de Sicília, Sardenya, Gerba, Galípol i l'Acrópolis d'Atenes.

Com sovint, foren només els viatgers transatlàntics portuguesos, i els historiadors i conquistadors d'Índies, els qui donaren llustre literari a un mot creat en el Mediterrani occidental.⁴ Es pot admetre que al final, en esblaimar-se la memòria del *paratge* social dels temps medievals, *paratge* anà a caure sota la influència del verb *parar* (majorment en castellà i portuguès on enlloc de *paratge* deien *hidalgua*, *fid-*), i que la influència d'aquest padastre acabà de consolidar en *paratge* el significat metafòric aparentment locatiu.

DERIV.: *Paratgiu* 'nobiliari'. En el mateix significat, *paratgívol* usat per Eiximenis: «donzella no --- deu ésser massa volenterosa a ballar --- ne deu ésser massa franca a acompanyar tot hom, majorment a la forma *paratgívol*, qui tenen costuma de besar a tot hom qui venga ---» (mal costum de la noblesa a provençalada, que Eiximenis critica, *Llibre de les Dones*, § 29, desprosificat *EntreDL* I, 191, 12.7). Imitat per Verdaguier: «lo riure de les altres Hespèrides enyor / --- / só l'herba *paratgívola*, del test arrabassada / ---», exclama la noble Hesperis (*Atl.* x, 16a); mot mal entès pels lexicògrafs recents (*Dfa.*, *AlcM*) com a 'propri d'un indret', accepció inexistente.

Figues paratjals mallorquí, menorquí, i a Tortosa, el Maestrat i altres quatre localitats valencianes, des del Palància a Pego, pròpiament 'figues de noblesa'; un *Tractat d'Agricultura* del S. xv, estudiat per R. M. Raich Escursell (Bna., tesi de 1978) en diu *figa de paratge*, i explica que es treu de les cabrafigues, «enfilant-les» en una figuera, nota de J. Veny en una revista, *Affar* 1981, 37-46. Afegim: «m'agrada una figa rotja, / *paratjal* y ben madura: / encara que tu no vulguis, / ton pare serà 's meu sogre», Camps Merc.

(*Folk. Men.* I, 113); *figues paratjals* a Cervera del Ma. «de color cendrós clar, ab ralles blanques», GaGirona (*Voc.*, s. v. *figa*); a les Coves de Vinromà em donaren llista de les menes de figueres: «*f. parežals*, napolitanes, de Maella, de coll de dama, del papo, *berriēskes* i d'ull de perdiu» (1961).

¹ *πάρεα* n. pl. 'donatius que es fan a uns nuvis, sobre l'etimologia del qual s'expressa amb grans dubtes Gustav Meyer, *Lat. Lehnworte im Neugr.*, 52, sense descartar igualar-lo a un nom albanès de l'eixovar, provinent del ll. PALLIA (cosa que ens decantaríem a descartar). — ² Es va dir que aquest it. *pareggio* era anterior, i així ho creia Gherardini, però ja Prati ens informa que en Dante això és una lectura errònia en lloc de *pileggio*, que alguna altra cita és en un Bacciarone, font insignificant i sense data, i que en un parell de venecians, poc coneguts, de fi de l'Edat Mitjana, *pareggio* significa «viaggio di mare» (i per tant deu ser un mot enterament distint, segurament poc o gens relacionat amb *paratge*). — ³ Visió d'ultratomba que sembla suggerir una acc. com 'medi ambient', i lligaria molt amb la filiació semàntica que he suggerit. — ⁴ Un *paratge* recollit en dos pobles del Maresme com a nom del 'rovelló', *Lactarius deliciosus*, fa pensar el Wasson (idea recollida per Font i Quer, *Collectanea Botan.* v, 1958, iii, 667) en el basc *perretxiko* (per al qual veg. *DECH*, *MÍZCALO* IV, 93, n. 3), nom genèric de tots els bolets, per als quals ells suposen una etimologia eslava (!) no menys estirada pels cabells, amb transmissió gitana. Segurament mera paronímia casual en tots tres casos. Quant a aquest nostre localisme *paratge*, és clar que essent el nom del més noble i suculent de tots els bolets, hem de creure que és simplement un *bolet* «de *paratge*» = 'bolet noble' o bé 'bolet reservat per a la gent de *paratge*'. Pel que fa al nom basc, el fet de començar en *p-* fa probable que sigui manlleu romànic, i com que és freqüent que els mots en *p-* hi vinguin de *b-*, podria ser derivat d'un *berreti 'barret' amb *-ix-* i *-ko* diminutius.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *dispar*, *disparitat*, *parell*, *parello*, *parellada*, *el Parallet*, *pareller*, *paria*, *fer paria*, *pariatge*, *parier*, *parió*, *aparionar*, *aparionament*, *desaparionat*, *aparellar*, *aparellament*, *aparellat* adj., *aparell*, *aparella*, *aparellador*, *aparellat* subst., *apariar*, *apariat*, *apariament*, *apariar la rodella*, *despariat*, *aper*, *aperament*, *paratge*, *paratgiu*, *paratgívol*, *figues paratjals*, *figues de paratge*.

PARA-, de la preposició i prefix grecs *παρά*, *παρά-*, que indica situació al costat, o més enllà o més ençà de; o també caràcter subordinat, subaltern, secundari o imperfecte. D'aquí molts termes savis i tecnicismes, de la major part dels quals tractem en el mot corresponent a l'altre component i mot principal del compost o derivat en qüestió. Alguns més (de molts dels quals ja no especificarem, quan és evident, el segon terme amb què s'han format): *Paracentral*. *Paracinèsia*, grec